

Štogaod upozna, to slaže u blagajnu duševnu: pamet; iz pameti uzima mašta i stvara nove spoznaje. I nad onima, koje mašta stvara, nadvija se duša te ih ili ljubi ili mrzi; ili teži za njima ili se od njih odvraća, plaši, odurava ih. Tako u duši buja život pun osjećaja, čuvstava, težnja, sklonosti. No jer su spoznaje, s kojim mašta radi, kojima se sklanjaju ili od kojih se odbijaju razne osjetne strasti, tek vanjština stvari — to razum u stvarima traži bit, traži ono, što odgovara naravi duše, ono, što je kao i ona neprolazno, nepromjenljivo. I kao savjest odbacuje razum ono, što ne odgovara dobru duše — a prihvaća ono, što joj prudi. No ni s tim nije zadovoljna. Ona zamišlja i biti stvari savršenije od onih, koje je upoznala: um nadilazi sve stvoreno i zamišlja biće, u kome su sve savršenosti u najvećem stupnju, u najkrasnijem redu, u najvećoj jednostavnosti — i u to biće stavlja svoj cilj. Za njim teži, njemu se nastoji približiti — jer u njemu upoznaje svoju sreću. I za to razumom i voljom sve u sebi upravlja na taj zadnji cilj.

Kao što je Bog sebi svrha — tako je i čovjeku, on Njega traži.

To je naš nutarnji svijet: spoznaje u pameti i mašti, u razumu i umu; nagoni, sklonosti, strasti, čuvstva i težnje. U tom se nalazi toliko bogatstvo života, tolika raznolikost, da se zaista naša nutrinja može nazvati mikrokosmos, svijet u malenom. I tim svijetom mora čovjek upravljati tako, da postigne cilj, za kojim od naravi teži: da bude srećan onako, kako je to njega, kao umnog bića, dostojno. Harmonizirati svoju nutrinju, usavršiti samog sebe, to je čovjekova prva i najvažnija zadaća.

Ali i teška zadaća. Jer u čovjeku nije red onakav, kakav bi po naravi njegova bića morao biti.

Đakovo.

G. Galović.



## NEK SE BISTR!

### LAPLACE ATEISTA?

„U članku „Astronomi i vjera“ (Život I. br. 10.) nije spomenut veliki astronom Laplace, koji je sigurno bio ateista. Ta činjenica obara zaključak, što ga izvodite u rečenom članku.“

Odgovor. 1. Sve kad bi i bio Laplace († 1827) ateista, zaključak našeg članka stoji. Mi smo naime imali da dokažemo samo ovu tezu: nije istina, da su svi veliki astronomi bili listom bezvjerci, nego je nasuprot istina, da su gotovo svi astronomski velikani bili barem uvjereni o eksistenciji osobnoga Boga. Laplace bi ovdje bio izuzetak, a izuzetak potvrđuje pravilo. To smo dokazali upirući se o sasvim pouzdana svjedočanstva. Uostalom Laplace se može ubrojiti i u matematičare i u astronome i u fizičare.

2. Nije baš sigurno, da je Laplace bio ateista, pače gdje-koji sude, da on to nije bio. Ima jedna anegdota, iz koje su mnogi izvodili, da je poricao eksistenciju Božju. Kad je Laplace uručio Napoleonu I. jedno svoje djelo, kažu, da mu je prvi konzul rekao: „Newton je u svojem djelu govorio o Bogu. Ja sam prolistao vaše i nisam našao imena Božjega“. Na to vele da je Laplace odvratio: „Gradanine, prvi konzule, ja nisam trebao ove hipoteze“. Ta se pričica raširila već za života velikog učenjaka. Kad je Laplace pred svoju smrt čuo, da ju kane iznijeti u nekom biografičkom zborniku, zamolio je Araga, neka bi u izdavača isposlovao, da to ne bude. Ta je Laplaceova izjava zajamčena svjedočanstvom H. Faye'a, koji ju je čuo iz ustiju samoga Araga (F. Faye, *Sur l' origine du monde*<sup>3</sup>, Pariz 1896, str. 130—132). Ova činjenica svakako dokazuje to, da se Laplace protivio tome, da ga drže ateistom. Uostalom nije historijski utvrđeno, da se Laplace onako izrazio. No i ako uzmemo, da je doista rekao one riječi, još ne slijedi, da im je Laplace dao ateistički smisao. On pobija Newtona, koji je naučao, da Bog mora kadšto zahvatiti u silno zamršena gibanja planeta, jer bi inače nastao kaos i katastrofa. Laplace je matematički dokazao, a to je jedna velika njegova zasluga, da Bog ne treba zahvaćati u nebeski mehanizam, jer se smetnje u gibanju planeta u tijeku vremena izjednačuju. Teista Mädler, kojeg spomenusmo u članku „Astronomi i vjera“, veli, da je „odgovor Laplaceov posve ispravan; jer ni mi ne trebamo nit smio trebali hipotezu o Bogu, koji pomaže, popravlja i ispravlja, i ne ćemo je nikad trebati. Svemir je ura, ali ne takova, da bi trebalo, kad ne ide više pravo, zvati u pomoć onoga, koji ju je napravio. Naš Bog stoluje nad vremenom i vječnošću, u njega nema promjene i što dublje istražujemo njegova djela, to se jače u tom mišljenju utvrđujemo“. — Kemičar I. Dumas, s kojim je Laplace intimno općio, veli, da L. nije bio materijalist: „...fournit aux matérialistes leurs plus spéciaux arguments, sans partager leurs convictions“. Napokon, kakvi su god bili Laplaceovi vjerski nazori za života, pred svoju smrt sam je dao pozvati svećenika, da uredi svoje račune s Bogom. (Sr. Kneller, *Das Christentum und die Vertreter der neueren Naturwissenschaft*, str. 84—89, 3. izd. 1912).

M. V.



Pijo IX. reče: „Sve'a je dužnost svakog katolika, da podupire katoličku štampu i da je po mogućnosti što više raširi među narod. Dobra je štampa djelo najveće vrijednosti i najveće zasluge“.

Papa Leon XIII.: „Katolici ne mogu nikad dosta učiniti za svoju štampu, osobito tim da je pretplaćuju i da su-ađuju kod nje“. (Där, 176 *Zitate über die Presse* 1908.).

N. B.